

Хоменко Т. А.,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри германських мов, зарубіжної літератури та методики викладання
Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка

ПОХОДЖЕННЯ ТА РОЗВИТОК ЛЕКСИКИ ТЕМАТИЧНОГО ПОЛЯ «РОДИНА» У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Анотація. Статтю присвячено дослідженню походження та розвитку лексики тематичного поля «Родина» у німецькій мові. Мовознавців завжди цікавили питання стосовно розвитку та збереження слів у словниковому складі тієї чи іншої мови. З початку усвідомлення себе та світу навколо себе людина надавала назви явищам та предметам, виводила абстрактні поняття. Тому мова відображає спосіб мислення народу. Публікації останніх років висвітлюють питання розвитку діалектної лексики, особливостей лексичних новоутворень, розвитку словотвору в діяхронічному аспекті у німецькій мові.

Лексичні одиниці на позначення родинних зв'язків мають у німецькій мові індоєвропейське та германське походження. Терміни спорідненості зафіксовані ще у давньогерманських мовах. Найближчими родичами вважалися батьки та діти, чоловік та дружина, брати та сестри. За ступенем споріднення діти сестри прирівнювалися для чоловіка до його власних дітей. У термінах близького споріднення наявний суфікс *-ter-*, який перейшов у німецьку мову разом із терміном спорідненості. Позначення матері *Mutter* прийшло у німецьку мову з германських мов. Індоєвропейський корінь **mā* послужив також для утворення *muoma* «сестра матері» у давньоверхньонімецькій мові та *Muhme* «тітка» у німецькій мові. Батько (н. *Vater*) позначався германським словом **fadar*, яке, у свою чергу, мало індоєвропейське походження (іє. **pater*). Лексема на позначення сина має індоєвропейське походження: н. *Sohn* «син», див. *sun(u)*, іє. *sūnus* «народжений, син». Німецьке слово *Tochter* «дочка» прийшло з германських мов, а первісним значенням слова було «смокчуча». Поняття чоловіка та дружини у германців знаходилися на стадії формування, співпадали з поняттями чоловіка та жінки, що спостерігається і в сучасній німецькій мові.

Отже, слова на позначення близького споріднення в німецькій мові мають індоєвропейське та германське походження. У сучасній німецькій мові вони мають незначні фонетичні відмінності, обумовлені загальним розвитком мови. Ці слова можна віднести до того архаїчного шару лексики, який майже незмінним увійшов у німецьку мову.

Ключові слова: лексема, слово, тематичне поле «Родина», терміни спорідненості, німецька мова.

Постановка проблеми. Проблеми розвитку лексики завжди були під пильною увагою мовознавців. Лексичні одиниці відображають у мові реальність світу навколо людини, її внутрішній світ, знання про себе саму та середовище, у якому людина діє та його перетворює. Завдяки діяльності у зовнішньому світі людина пізнає закономірності його та свого розвитку та номіналізує предмети, явища та процеси, які їй зустрічаються протягом життя, створюючи таким чином словниковий склад мови. Як зазначають дослідники, словниковий склад

мови поповнюється завдяки «процесам зростання» та «процесам змін». Перші обумовлюють появу нових слів у мові, другі спричиняють зміни значення слова [1]. Лексичний склад мови завжди піддається впливу цих процесів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В публікаціях останніх років увага дослідників зосереджена на вивченні діалектів німецької мови, в тому числі, на розвитку діалектної лексики [2], на аналізі сучасного стану німецької мови, зокрема, особливостей лексичних новоутворень [3], на розвитку словотвору німецької мови у діяхронічному аспекті [4].

Емпіричні дослідження стану та функціонування німецької мови проводилися, наприклад, В. Кляйном, який визначив, що сучасна німецька мова має обсяг словникового складу, який не відображений у словниках у повній мірі. Також він зазначив, що за останні сто років лексичний склад німецької мови збагатився принаймні одним мільйоном слів. Загалом, *Deutsche Akademie für Sprache und Dichtung* (Німецька академія мови та літератури) та *Union der Deutschen Akademien der Wissenschaften* (Союз німецьких академій наук) опублікували у 2013 та 2017 роках звіти про використання німецької мови у суспільстві, початковою часовою межею дослідження зазначався 1900 рік. Одним з авторів звітів був В. Кляйн [5; 6].

Проблемам, пов'язаним із дослідженнями лексики німецької мови, присвятили свої праці Байлюк Н. О., Капніна Г.І., Кирилюк М. А.

Статтю присвячено таким не вирішеним раніше проблемам, як дослідження розвитку лексичних одиниць тематичного поля «Родина» у німецькій мові.

Мета статті – з'ясувати походження та особливості розвитку лексичних одиниць тематичного поля «Родина» у німецькій мові за допомогою семантичного та етимологічного аналізу.

Виклад основного матеріалу. Лексичні одиниці на позначення родинних зв'язків зафіксовані ще у мовах давніх германців. У них основним суспільним осередком ще довго був рід, який об'єднував декілька великих сімей. На території розселення германців можна було спостерігати багато населених пунктів з суфіксами *-ing*, *-ung* у назві, які утворилися від іменників, що позначали членів одного роду [7, с. 16]. Відомості про родинні зв'язки давніх германців можна знайти у Корнелія Тацита [8]. За звичаєм чоловік мав одну дружину, лише високоставлені особи могли мати кілька дружин. Часто питання про шлюби обговорювалося на банкетах, а укладалися вони на загальних народних зборах-тінгах.

З моменту укладання шлюбу дружина повинна була слідувати за чоловіком, у тому числі, і на війну. Жінки знаходилися неподалік місця битви, приносили їжу, перев'язували рани та підбадьорювали воїнів. Германці знали, якщо вони про-

грають бій, то їхні дружини та матері стануть рабинями, що було нестерпним для чоловіків і мотивувало їх на перемогу. На жінок, слабких членів сім'ї та літніх людей лягали обов'язки по веденню домашнього господарства, утримання житла та вирощуванню врожаю. Кожна родина селилася окремо, на значній відстані від сусідів. У сім'ї не обмежувалася кількість дітей, діти, які народилися після смерті батька, не умертвлялися. Мати сама вигодовувала дітей, без годувальниць та служниць. До синів сестер чоловіки ставилися як до своїх власних дітей. Спадкоємцями та наступниками чоловіка могли бути лише його діти. Якщо дітей не було, то майно успадковували брати, дядьки по батьку, дядьки по матері.

Бойові загони складалися у германців з членів їхніх сімей та кровних родичів. Глава сім'ї виконував також роль жреця, наприклад, при ворожінні на рунах. На народних зборах батько вручав спис сину, коли той ставав повнолітнім. До цього юнак вважався частиною сім'ї, після цього він набував нового статусу і ставав частиною племені.

Таким чином, у складі родини були батько, мати, сини, дочки, які доводилися один одному чоловіком і дружиною та братами і сестрами відповідно:

да. *mōder* «мати», днв. *muoter*, нл. *moeder*, дс. *mōdar*, дфриз. *mōder*, шв. *moder*, дісл. *mōðir* «мати», а. *mother*, н. *Mutter* «мати» < герм. **mōðer* «мати». Ймовірно, індоєвропейське слово **māter* утворилося за допомогою суфікса *-ter* від кореня **mā-*, який мав звукозображальне походження. Від нього у німецьку мову прийшли н. (алем.) *tamme*, днв. *tuoma* «сестра матері», н. *Muhme* «тітка».

Мати у германських мовах могла позначати також коренем **aiþ-*: гот. *aiþei* «мати», дісл. *eiða* «мати», *edda* (<**aiþþ-ōn/īn-*) «бабуся», днв. *fuotar-eið* «няня, годувальниця», свн. *eide* «мати».

Очевидно, що обидва варіанти позначення матері є пестливими словами. Дослідження різних мов показали, що у склад слова на позначення матері входять звуки [m] та [n], а батька – [p] [t], які є губними та дентальними, вони виникають природним шляхом у процесі харчування дитини молоком з материнських грудей [9]. Корінь **aiþ-* мав ширше значення, від нього в німецькій мові утворилися слова: днв. *eidum*, *eidam*, н. *Eidem* «зять»; також можливо, іє. *ēdh-* > **dhē-dhā*, гр. *tēthē*, сл. *dědъ*, н. *teite* «дід», слово утворилося шляхом метатези та редуплікації.

Позначення батька у німецькій мові має індоєвропейське походження: н. *Vater* «батько», днв. *fater*, а. *father* «батько», да. *fæder*, нл. *vader*, дс. *fadar*, дфрз. *feder*, шв. *fader*, дісл. *faðir*, гот. *fadar* < герм. **faðēr* «батько» (іє. *t* > герм. *ð*, за законом Вернера)/гр. *patēr*, лат. *pater*, ді. *pitār*, дірл. *athir*, арм. *hair*, тох.-В. *pāsar* < іє. **pātēr* «батько».

Очевидним є той факт, що у лексемах на позначення членів сім'ї та роду наявний суфікс *-ter*, отже, він використовувався для утворення назв родичів. Таким чином, мотив найменування «захований» у першому компоненті, у даному випадку в іє. **pā-ter* є альтернатива *pō-* (*pō-/pā-*). Існують дві гіпотези про походження цього кореня. Перша ідентифікує іє. *pō-/pā-* з іє. **pō(i)-* «пасти скотину, охороняти, захищати», отже «батько» < «захисник». Інша гіпотеза говорить, що іє. *pō-/pā-* є пестливим словом з дитячої мови, що підтверджується дослідженнями. До даної групи слів можна також віднести гот. *fadrein* «походження, рід», дісл. *feðgar* (мн.) «батько й син», *feðgin* «батьки» [10, с. 416].

Треба зазначити, що іє. *pō-/pā-* «маленький», «молода тварина», «дитя» (днв. *fao*, *fōh*, а. *few* «мало, небагато», да. *fēa*, мн. *fēawe*, дс. *fā*, шв. *fā*, дісл. *fār* «небагато», гот. *fawai* мн. «небагато» < герм. **fauh-/fauhw-/faw-* (< іє. **rəukъ* «небагато») // гр. *paĩgos* «маленький», лат. *paucos* «маленький», рур. «хлопчик», раурер «бідний», *raulul* «маленький», ді. *rōta-h* «молода тварина», лит. *putytis* «молода тварина», укр. птах, псл. **pъta* < іє. **pōc-/pēc-/pu-/pъ-* «маленький, небагато»; сюди ж дісл. *fæð* (< **fawīþō* «невелика кількість»)) співпадає з першим компонентом іє. *pāter* «батько». Фахівці з досліджень дитячого мовлення стверджують, що дорослі називали дітей пестливими словами з дитячого мовлення. Діти зверталися тим же словом до улюбленого старшого члена сім'ї. Таким чином, іє. *pō-/pā-* було позначенням дитиною старшого чоловіка в сім'ї, а дорослі називали тим же словом маленьких істот, у тому числі дитину, маленьку тварину.

Це явище можна спостерігати у різних мовах, також і в німецькій мові: а. *baby* (редуплікація **ba-ba* «дитина») – укр. баба, бабуся, а. *bubby* «маля» – «сосок грудей», а. *baby* «дитина» – свн. *buoben* (мн.) «жіночі груди», шв. (діалект.) *rappe* «жіночі груди», а. *rap* «сосок грудей», а. *tit* «маленька істота» – н. *Zitze* «сосок» – да. *titt* «сосок грудей», шв. *titta* «тітка, жінка похилого віку», свн. *zulzel* «соска», шв. *tytta* «жінка похилого віку», днв. *tutta*, *tuta* «сосок грудей», н. *Tate*, сх.-фриз. *tatte* «батько» (укр. тато), норв., шв. *tatte* «груди, сосок» [10, с. 416].

У німецькій мові лексема на позначення сина має індоєвропейське походження: н. *Sohn* «син», днв. *sun(u)*, а. *son*, да. *sunu* «син», нл. *zoon*, дс. дфриз. *sunu*, шв. *son*, дісл. *sunr*, гот. *sunus* < герм. *sunuz* «син» // ді. *sūtē* «народжує», *sū-h* «один з батьків», *sūnū-h* «син», лит. *sūnūs* «син», укр. син, псл. **synъ*, тох.-В. *soyā*, іє. *seuə-/su-/sū-* «народжувати, виробляти» (> іє. *sūnus* «народжений, син») [10, с. 418].

Походження слова, яке позначає дочку, є невиясненим. Існує гіпотеза, яка пов'язує ді. *dauhtar* з ді. *duhati* (*dhugh-*) «доіти». Тоді первісним значенням слова було «смокчуча; та, що вигодована груддю; та, що видоює». На іншу думку, іє. **dhug-* означає «годувати» (> «та, що готує їжу»):

н. *Tochter*, днв. *tohter*, а. *daughter*, да. *dohtor*, нл. *dochter*, дс. *dohtar*, шв. *dotter*, дісл. *dōttir*, гот. *dauhtar* < герм. **duhtær* «дочка» // гр. *thygārēr*, ді. *dauhtār-*, авест. *dugəddar-*, лит. *duk-tē*, укр. дочка, стсл. *ďŕšti*, псл. **ďŕkti*, род. **ďŕktere*, арм. *dustr*, тох.-В. *tkācer* < іє. **dhug[h]ətēr* [9].

Німецьке слово *Ehe* «шлюб» розвинулося із германського **aiw-* (*-a/i-*), основним значенням якого було «час, вічність», також «закон», через звуження значення «йти, хід» > «звичай, закон» > «подружжя, шлюб». Шлюб мислився як «вічно тривалий закон, звичай»: н. *ewig* «вічний», днв. *ēwig*, н. *Ehe* «шлюб», днв. *ēwa*, а. *au* «завжди» (сканд. запозичення), да., дісл. *ā*, *æ* «вічно, завжди», да. *æ*, *æw* «закон, звичай», нл. *eeuw*, снл. *ēwe*, дфриз. *ēwe* «вічність», дісл. *ei* «завжди», гот. *aiws* «час, вічність» < герм. **aiw-* (*-a/i-*) «час, вічність». Отже, шлюб означав «домовленість за законом», «подружній договір за законом».

У давній період розвитку німецької мови існувало слово *hīwo*, що означало «чоловік, подружній партнер»: днв., да. *hīwan*, дс. *hīwian* (< **hīwian/-ōn*) «женитися, одружуватися», гот. *heiwa-frauja* «хазяїн дому», дс. *hīwa* «дружина, подружня партнерка», дісл. *hjūn* «подружня пара» < герм. **hīw-* «милий, близький» (іє. **kei-* з розширенням *uo-* // лат. *civis* «громадянин»).

Від кореня *hīw-* утворилося німецьке слово *Heirat* «одруження, весілля»: днв. *hīrāt*, да. *hīrēd* «підкування про дім» (складне слово, де *hī-* < *hīw-*, а другий компонент < герм. **gæd-* «підкування» (н. *Rat* «порада»)), отже, первісним значенням днв. *hīrāt* було «підкування про дім»; днв. *hīwiski* «сім'я, домашнє господарство», дісл. *hỹski* «челядь, домочадці» (< герм. **hiwiskja*), ісл. *hỹski*, норв. (діалект.) *hyski*, шв. (ділект.) *hāske*, да. *hīwisk* «сім'я, господарство», дфриз. *hīskthe*, «сімейство», фриз. *hīske*, дс. *hīwiski* «сім'я, домашнє господарство». Також подружні партнери мислилися як «ті, що за однією трапезою», «товариші»: днв. *gimazzo* (< **ga-mattan-*), а. *mate* «товариш», «подружня партнерка», (< **mata-* «той, хто їсть за одним столом»).

Німецьке слово *Gemahl(e)* «подружній партнер» етимологічно пов'язане з днв. *gimahalen* «говорити»: днв. *gimahalo* «подружній партнер», *gimahalen* «оголошувати про заручини», нл. *gemaal* «подружній партнер», дісл. *māli* «товариш», *māla* «дружина»; днв., дс. *mahal* «місце для збору людей, суду», да. *mædel*, *mæfel* «збори, промова», дісл. *māl* «промова, суперечка», гот. *maþl* (засвід. у давальному відмінку) «місце зібрання, торжище» < герм. **maþla-* «зустріч, збори», іє. **mæd-tlo-* «збори» < іє. **mæd-/mōd-*, *mæd-/mād-* «збиратися, зустрічатися» (пізньолатинське *mallus* «суд»); да. *mæðlan*, *maðelian*, дфриз. *mēlia*, дс. *mahalian*, днв. *mahalen* «обіцяти, женитися», дісл. *mæla* «говорити», шв. *māla* «говорити», гот. *malthata* «я говорю» [9].

Оголошення про заручини та шлюб відбувалося у германців на тінгах, коли збиралися чоловіки племені. Таким чином виник зв'язок значень «зустріч, зібрання людей», «місце зборів, ринок», «суд, диспут», «промова, переговори», «оголошення про заручини», а первісне значення німецького слова *Gemahl* було «той, з ким домовилися про заручини».

Німецьке слово *Bräutigam* «наречений, жених» є первісно складним словом, яке виникло з кореня **brūds-* «молода жінка, наречена» та кореня **guma-* «чоловік, людина», тобто «господар нареченої» (гот. *brūþ-faps*, де другий компонент походив від іє. **potis* «пан, хазяїн»): н. *Bräutigam*, а. *bridegroom*, нл. *bruidegom*, дс. *brūdigumo*, шв. *brudgum*, дісл. *brūdgumi*, да. *brūdguma*.

Слово *Braut* на позначення нареченої в німецькій мові, виникло з германського кореня **brūd-*: а. *bride* «наречена», да. *brūd*, н. *Braut* «наречена», днв. *brūt*, нл. *bruid*, дс. *brūd*, дфриз. *breid*, шв. *brud*, дісл. *brūðr*, гот. *brūþs* «молода жінка» < герм. *brūðiz* «молода жінка; наречена». У німецькій мові є застаріле позначення весілля *Brsutlauf*: днв. *brut-hlouft*, дс. *brūd-loht*, нл. *bruiloft*, да. *brūd-hlop* (<дісл.), дісл. *brūd-hlaup* < герм. **brūdi-hlaupa* «втеча, відхід нареченої».

Слово *Braut* пов'язане з германським **brūd-* та індоєвропейським **bher-*, дериватом якого є **bhre-/bhrū-*. Дослідники розглядали різні значення цих слів: **bher-* «нести», отже, наречена – «та, яка принесла (народила)»; **bher-* «бити», отже, наречена – «та, яку викрали» (< **bher-* «ламати, бити» > «грабувати»). На основі зіставлення із стсл. *бракъ* (< *братъ*) та укр. *братися* був також зроблений висновок, що **brūd-* (< **bhrūtis*) – це «приведена», отже, «взята». Зроблено припущення, що деривати індоєвропейського слова **bher-* у германських мовах мали не тільки значення «нести» (днв. *bāra* «ноші») та «народжувати» (гот. *baigam* «нести, народжувати»), а й «вести» (дісл. *bera* «вести») [10, с. 414].

У сучасній німецькій мові чоловік у подружніх відносинах позначається словом *Mann*, *Ehemann*. Лексема *Mann* при-

йшла в німецьку з індоєвропейської мови, її значення було кілька разів переосмислене. У давньогерманських мовах слово **mann-* означало «людина, мужчина»: а. *man* «людина, мужчина», да., дс. *man*, н. *Mann* «людина, мужчина», днв. *man*, нл., шв. *man*, дісл. *maðr*, *mannr*, гот. *manna* < герм. **mann-* (< **manu-*) «людина».

Вчені висунули декілька версій походження цього слова:

- 1) < іє. **men-* «думати» («людина» < «той, хто думає, мислить»);
- 2) < іє. **ghmon-* «земний»;
- 3) < іє. **man-/men-* «хапати» («людина» < «той, хто обіймає»);
- 4) < іє. *ma-* пестливе слово;
- 5) < іє. **men-* «височіти, виділятися, підноситися» («людина» < «той, хто підноситься, стоїть» [9]).

Перша гіпотеза зіставляє герм. **mann-* з ді. *mānu-h* «мужчина, людина; думаючий, розумний», лат. *mens*, *mentis* «розум», гр. *manía* «манія», укр. *муж*, псл. **mōžь* (**mongjo-*) < іє. **manu-/manu-/monu-* «людина» < *men(ə)* «думати». Значення розвивалося від «мислячий» > «людина, мужчина».

За іншими гіпотезами герм. **mann-* розглядається як дериват **gumōn/gmanōn* з втратою початкового *g*. Слово **mann-* було також зіставлено з іє. **men-* «думати», зокрема, з гр. *mania*, і зроблено висновок, що спочатку слово означало «дух, примара», а потім «бог, прабатько роду людського», про що свідчить зв'язок герм. **mann-* з іменем германського бога *Mannus*.

Дослідники також припускають, що **man-* було давнім позначенням людини у іє. мові-основі. Цей корінь із значенням «мислячий» був замінений на корінь із значенням «земний» на противагу «небесним» богам та із значенням «смертний» на противагу «безсмертним» богам. На давність іє. **manu-* вказують його ностратичні зв'язки: фін. *mies* «мужчина», драв. *man* «король, воїн, пан», урал. **māñce* «мужчина, людина», це слово дало самоназву мадярам та мансійцям.

Від цього кореня **mann-* утворилися прикметники із значенням «людський»: гот. *mannisks*, дісл. *menneskr*, да., днв. *mennisc*, «людський», н. *Mensch* «людина», днв. *mennisco* «людський»; утворився неозначений займенник *man*; власні назви: *Manfried* (*man* «мужчина» + *fridu* «мир») [9].

Німецьке слово *Gatte* походить від германського кореня **gōþ-*, що мав значення «підходящий», «добрий»: н. *Gatte*, свн. *gegate* «зв'язаний», днв. *gigat* «підходящий», нл. *gade* «подружній партнер», дс. *gigado*, да. *ge-gada*, «подружній партнер; товариш», свн. *ge-gaten* «підходити один одному».

Слово *Frau* «жінка, дружина» в сучасній німецькій мові є новоутворенням від днв. *frō* «пан», з суфіксом *-j-* гот. *frauja*, дс. *frōio*, да. *frēa*, дісл. *Freug* «Фрейр» (ім'я бога), *Freiua* «Фрейя» (ім'я богині), вважається похідним від іє. **r̥gwo-* «перший», псл. *r̥gъvъ*, санскр. *r̥gvas*; жіночим варіантом лексеми є днв. *frouwa* «пані, подружня партнерка». *Frau* (первісно «пані») як соціальний термін поряд з н. *Weib* отримав поширення тільки у верхньонімецькій мові, у північнонімецьких та алеманських говірках не зустрічається. У середні віки між мінезингерами йшла суперечка про те, чи слід оспівувати кохану як «жінку» (*wīp*) або як «даму» (*frouwe*).

Отже, у давньовісньонімецькій період слово *Frau* слугувало для позначення жінки високого стану, днв. *frouwa* «пані, дружина пана» і було похідним від нині зниклого іменника чоловічого роду *frō* «пан». У феодальну епоху та період роз-

виту лицарської культури свн. *frouwe* також позначало «пані», «даму», у той час як поза цим становим поняттям для означення особи жіночої статі слугувало слово *wīb*, *wīr* «жінка». Ще раніше для такого позначення існувала лексема індоєвропейського походження *quepa* «жінка», «дружина», яка була витіснена германським словом *wīb*. Коли час суспільного феодального ладу добіг до кінця, слово *Frau* переосмислювалося у суспільстві і отримало широке значення «жінка», «дружина».

Висновки. Терміни спорідненості виникли ще у давньо-германських мовах. У словах, що позначали близьких родичів, присутній суфікс *-ter-*, що, мабуть, і позначав близькість споріднення. Німецькі слова *Mutter* «мати», *Ehe* «шлюб», *Heirat* «одруження», *Frau* «жінка» мають германське походження. Лексеми німецької мови *Vater* «батько», *Sohn* «син», *Tochter* «дочка», *Mann* «чоловік» є індоєвропейського походження. Слова *Mann* та *Frau* неодноразово переосмислювалися, у давньо-германських мовах значення «чоловік, людина» співпадали із значенням «чоловік, подружній партнер», також співпадали значення «жінка» та «дружина». Якщо індоєвропейська лексема **man-* змінювала значення за допомогою процесів розширення та звуження значень, то поняття «жінка» позначалося *quepa*, *wīb*, *frouwa*. Останнє слово піддавалося зміні значень, тепер н. *Frau* – це «жінка», «дружина».

Отже, близькі терміни спорідненості, переживши незначні фонетичні та орфографічні зміни у відповідності до норм німецької мови, дійшли до нас у майже незмінному вигляді, що дозволяє віднести їх до базового сталого шару словникового складу німецької мови.

Література:

1. Bryant M. History of English Language. New Webster's Dictionary and Thesaurus of English Language. Danbury: Lexicon Publication, 1993. Pp. XI–XIX.
2. Кулина І. Г. Еволюційний розвиток німецької мови та її діалектів. Записки з романо-германської філології. 2022. Вип. 2 (49). С. 69–83. DOI: [https://doi.org/10.18524/2307-4604.2022.2\(49\).268197](https://doi.org/10.18524/2307-4604.2022.2(49).268197)
3. Павловська Л. І. Фактори впливу на сучасний розвиток німецької мови. Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство. 2019. № 12. С. 160–164. DOI <https://doi.org/10.24919/2663-6042.12.2019.189290>
4. Щигло Л. В. Розвиток словотвірної системи німецької мови як синергетичний процес. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2019. № 38. Том 2. С. 181–184.
5. Deutsche Akademie für Sprache und Dichtung, Union der Deutschen Akademien der Wissenschaften (Hrsg.). Reichtum und Armut der deutschen Sprache. Erster Bericht zur Lage der deutschen Sprache., Berlin-Boston: Walter de Gruyter, 2013. 233 S.
6. Deutsche Akademie für Sprache und Dichtung, Union der deutschen Akademien der Wissenschaften (Hrsg.). Vielfalt und Einheit der deutschen Sprache. Zweiter Bericht zur Lage der deutschen Sprache. Tübingen: Stauffenburg, 2017. 331 S.
7. Жлуктенко Ю. О., Яворська Т. А. Вступ до германського мовознавства. Київ: «Вища школа», 1986. 232 с.
8. Tacitus Publius Cornelius. De origine et situ Germanorum. URL: www.la.m.wikisource.org
9. Етимологічний словник. URL: www.goroh.pp.ua
10. Левицький В. В. Основи германістики. Вінниця: Нова книга, 2008. 528 с.

Khomenko T. Origin and development of the thematic field of vocabulary «Family» in the German language

Summary. The article is devoted to the study of the origin and development of the thematic field of vocabulary «Family» in the German language. Linguists have always been interested in the question of the development and preservation of words in the vocabulary of a particular language. From the beginning of awareness of himself and the world around him, man gave names to phenomena and objects, derived abstract concepts. Therefore, language reflects the way of thinking of the people. Publications of recent years highlight the issues of the development of dialect vocabulary, the features of lexical neologisms, the development of word formation in the diachronic aspect in the German language. Baylyuk N. O., Kapnina G. I., Kyrlyuk M. A. devoted their works to the problems associated with the study of the German language vocabulary.

Lexical units denoting family ties in the German language have Indo-European and Germanic origins. Terms of kinship are recorded in the Old Germanic languages. The closest relatives were considered parents and children, husband and wife, brothers and sisters. In terms of close kinship, sister's children were equated to man's own children. In terms of close kinship, there is a suffix *-ter-*, which passed into German along with the term kinship. The term mother *Mutter* came to German from Germanic languages. The Indo-European root **mā* also served to form *muoma* «mother's sister» in Old High German and *Muhme* «aunt» in German. Father (*Vater*) was designated by the Germanic word **faðær*, which, in turn, had Indo-European origin (ie. **pātér*). The lexeme for son is of Indo-European origin: *Sohn* «son», Old Norse *sun(u)*, ie. *sūnus* «born, son». The German word *Tochter* «daughter» came from Germanic languages, and the original meaning of the word was «sucking». The concepts of husband and wife among the Germans were at the stage of formation, coinciding with the concepts of man and woman, which is also observed in the modern German language.

So, the words denoting close kinship in the German language are of Indo-European and Germanic origin. In modern German, they have little phonetic differences due to the general development of the language. These words can be attributed to the archaic layer of vocabulary, which entered the German language almost unchanged.

Key words: lexeme, word, thematic field «Family», kinship terms, German language.